O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(1-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 410-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

OLIY TA’LIMDA YUQORI SIFATNI TA’MINLASH XALQARO NUFUZGA ERISHISHNING YAGONA YECHIMI

p.f.d., prof. Turakulov Olim Xolbutayevich
O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
olimxolbotaevich@gmail.com

Bugungi kunda hayotning barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar haqida to‘lqinlanib so‘zlamaslikning iloji yo‘q. Avvalo ta’kidlash joiz, ilm-fan taraqqiyotining har qanday yutug‘i insoniyat mushkulini oson qilishga, uning muammolarini qisman bo‘lsada hal etishga xizmat qilishi kerak. Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar natijasi o‘laroq so‘nggi yillarda ta’lim tizimining barcha bosqichlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo‘yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi.

O‘zbekistonda ijtimoiy hayotning barcha sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlarning maqsadi inson va uning manfaatlari, uning xavfsizligi va farovonligini ta’minlash hamda barkamol avlodni voyaga yetkazishga qaratilganidadir. O‘zbekiston davlat mustaqilligini qo‘lga kiritgandan keyingi vaqt ichida bosib o‘tgan taraqqiyot yo‘li asrlarga arzigulik samara va mazmun kasb etmoqda.

Bugungi kunda chinakam bilimli, ma’naviyatli va ma’rifatli odamgina inson qadrini bilishi, o‘z milliy qadriyatlarini, milliy o‘zligini anglashi, erkin va ozod jamiyatda yashash, mustaqil davlatimizning jahon hamjamiyatida o‘ziga munosib o‘rin egallashi uchun kurasha olishi lozim. Kelajak yosh avlodning yangicha, erkin, mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni puxta egallagan, haqiqatni aytishdan cho‘chimaydigan, mavjud qiyinchiliklar, muammolarni ochiq-oydin bayon etadigan, Vatanimizning ravnaqi va kelajagi uchun mas’uliyatni o‘z zimmasiga oladigan, iqtidorli va xorijiy tillarni puxta egallagan yoshlarni tarbiyalashni taqozo qiladi.

Prezidentimiz boshchiligida “Yangi O‘zbekistonni” qurish uchun iqtisodiy, ta’lim, ilmiy-texnikaviy, axborot texnologiyalari va ijtimoiy-gumanitar sohalarda yangi imkoniyatlar yaratilmoqda. Oxirgi besh yil davomida mamlakatimiz rivojlanishi va taraqqiyoti butkul yangi bosqichga qadam qo‘ydi, hayot jarayonlari tezlashdi. Jumladan, ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy qismini, albatta, oliy ta’lim tizimidagi islohotlar tashkil etadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish, oliy ta’limni modernizatsiya qilish, ilg‘or ta’lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbarining 2019-yil 8-oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni

sohada yangi islohotlarni amalga oshirish uchun debocha vazifasini bajardi, desak aslo mubolag‘a bo‘lmaydi. Globallashgan va axborotlashgan jamiyatga o‘tish davrida dunyo har kuni yangi va chigal muammolar bilan boyib bormoqda va biz ularga munosib javob bera olishimiz uchun istiqbolimizni belgilab beruvchi, aniq maqsadlarga yo‘naltirilgan strategiyaga ega bo‘lmog‘imiz zarur bo‘ladi. Ushbu strategiya istiqbolli ilmiy-tadqiqot yo‘nalishlarining zamonaviy tendensiyalariga mos kelishi, filialning o‘quv-ilmiy faoliyatini kuchaytirish orqali global va hududiy muammolarni yechish uchun inson kapitalini rivojlantirishda salmoqli natijalarga erishish va istiqbolda xalqaro e’tirofga hamda integratsiyalashuvimizga imkon berishi zarur bo‘ladi. Biz o‘z oldimizga, ilmiy-tadqiqotlarimizni va professor-o‘qituvchilarimizning kompetensiyalarini yangi bosqichga olib chiqa oladigan yetakchi xorijiy olimlarni jalb qilish bo‘yicha yuksak maqsadlarni qo‘ydik. Istiqbolda ko‘p tilli masofaviy kurslarni, yalpi ochiq onlayn kurslarini (Massive open online course) ochishni rejalashtirmoqdamiz. Xorijiy tillarda yangi, noyob fanlararo dasturlarni yaratish, raqamli texnologiyalar sohasida xalqaro darajadagi ilg‘or ilmiy-tadqiqot labloratoriyalarini ochish, yosh olimlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, shu jumladan jalqaro darajadagi doktorlik maktabini (Doctoral School) yaratishni maqsad qilganimz. Bular oldimizga qo‘ygan maqsadlarimizga erishishimizni, Yangi O‘zbekistonning zamonaviy jamiyati rivojiga munosib hissa qo‘shishimizni ta’milovchi yo‘l xaritamizning faqatgina bir qismi xolos. Yuqoridagi missiyadan kelib chiqqan holda strategik maqsad istiqboldagi rivojlanishning 2030 yilgacha bo‘lgan davrida filialni ijtimoiy, iqtisodiy va AKT sohasidagi zamonaviy ko‘p tarmoqli o‘quv, ilmiy, ekspert, maslahat kompleksiga aylantirish orqali O‘zbekistonning yetakchi oliy ta’lim muassasalaridan biri sifatida mamlakat va jamiyat farovonligiga xizmat qilishdir.

Xalqimizda “Bugungi ishni ertaga qo‘yma” degan purma’no naql bor va u bugungi kunda oliy ta’lim tizimida mavjud muammolarni tezkor sur’atlar bilan kechiktirmasdan barataraf etish zarurligining naqadar dolzarb ekanligini anglatadi. Ushbu sohada mehnat qilayotgan va o‘zini shu xalqning ziyoli bir farzandiman degan har bir professor-o‘qituvchi bu ishdan chetda turishga haqli emas. Negaki biz Yangi O‘zbekistonning kelajagini yaratish uchun eng mas’ul bo‘lgan kishilarmiz. Masalaga shu nuqtai nazardan yondoshgan holda yuqorida ta’kidlab o‘tilgan vazifalarni bajarish uchun harakatlarimizni bugundan boshladik va bir muncha natijalarga erishdik desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Biz o‘zimizning rivojlanish dasturimizda fan va ta’lim xizmatlari bozori talablariga doimiy ravishda moslashish, filialning intellektual mahsulotlarini tijoratlashtirish, asosiy faoliyatimizni raqamlashtirish, ko‘rsatayotgan xizmatlarimizning sifatini uzluksiz yaxshilash orqali filialda boshqaruv tizimini yaratishni ko‘zda tutuvchi raqamli ishbilarmon universitet modelidan andoza olgan holda harakat qilamiz.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan istiqbolli vazifalar, o‘zining dolzarbligi hamda amaliy ahamiyati bilan boshqa sohalardagi islohotlardan aslo qolishmaydi. Chunki ushbu sohadagi islohotlar inson resurslarini rivojlantirishga bog‘liq bo‘lib, ilm-fan, innovatsiyalar va ularni hayotga tadbiq qilish yurtimiz kelajagini belgilab beradi. Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish yo‘lidagi ushbu harakatlar 2030 yilga borib jamiyat, davlat boshqaruvi va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar

sohasida milliy darajadagi kompetensiyalar markaziga aylanishga, O‘zbekistonning global raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishini ta’minlash uchun davlat hokimiyati organlarini, davlat kompaniyalarini va korporatsiyalarini, budjet tarmog‘i tashkilotlari va jamoat institutlarini yuqori malakali kadrlar, tadqiqotlar, loyihaviy va analitik ishlanmalar bilan ta’minlovchi flagmen universitetlar darajasiga yetkazishga yo‘naltirilgan. Kelgusida yurtimiz taraqqiyoti yo‘lida ta’limning innovatsion yo‘lini tanlab, yurtimiz va xorijning ilg‘or texnologiyalarni joriy qilish orqali yetuk, mustaqil fikrlaydigan yoshlarni tarbiyalash yo‘lidan boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Blinder, A. S. (2006). What Do Economists Know? [And What Do They Not Know?] The Journal of Economic Perspectives, 20(4), 3-26.

2. Colander, D. C. (2005). The Making of an Economist Redux. Journal of Economic Perspectives, 19(1), 175-198.

3. Krugman, P. (1991). Geography and Trade. MIT Press Books.

4. Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A contribution to the empirics of economic growth. The Quarterly Journal of Economics, 107(2), 407-437.

Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J. P. (2009). Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress.

TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

p.f.d., prof. Raxmanova Muqaddas Qaxramonovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning ijodkorligini rivojlantirish orqali o‘quv-tarbiya jarayonida ijodkor, yuqori malakali kasb egasi bo‘lishiga, ular tayyor bilimlarni qabul qilib oluvchi emas, balki bilim olishi, faollashishiga, mas’uliyat hissining oshishiga, o‘quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylanishiga alohida e’tibor berish, bo‘lajak ijodkor pedagogning rivojlanishiga zamin yaratish masalasi talqin qilingan.

Tayanch so‘zlar: talaba, ta’lim, ijodkorlik, qobiliyat, rivojlantirish, zaruriyat, ehtiyoj, motivatsiya, e’tibor.

Butun dunyoda bo‘lgani singari yurtimizda ham ta’lim maqsadlari sohasida kechayotgan o‘zgarishlar, insonning ijtimoiy olamga kirishini ta’minlashga qaratilgan global masalalarga mos keladi. Xususan, ta’lim tizimini takomillashtirish hujjatlarida ijodkorlik sifatlari ta’lim mazmunini yangilashning muhim bir konseptual holati deya e’tirof etilmoqda. Ta’lim tizimida ijodkorlik sifatlarini rivojlantirish uchun real hayotda va kasbiy amaliyotda asosiy kompetentligini qo‘llash qobiliyatiga ega bo‘ladigan kasb ta’limi yo‘nalishlari kadrlarini tayyorlash zarur vazifalardan biridir.